Hora, Josef
Srdce a vrava sveta

PG
5038
H65S7

JOSEF HORA

SRDCE

VŘAVA SVĚTA

VERŠE

NAKLADATEL
FR. BOROVÝ V PRAZE

1Z 5099

JOSEF HORA

SRDCE A VŘAVA SVĚTA

VERŠE

PRAHA

NAKLADATEL FR. BOROVÝ

1922

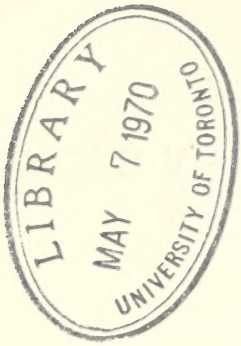

PG
5038
H65-S4

I

JSEM V C, JSEM MÍN.

Jsem víc,
než tucet mužů u oběda se stříbrnými příbory,
s jazykem svým a žaludkem
a se smyslnou pletí žen v hedvábí
vedoucích hovory,
jsem víc,
než tisíc tanečníků tanečnic
po parketách mramorových sálů
umně, šumně v rozkoš vykružujících
svých duší nic, nic, nic,
jsem víc,
než bůh, jemuž klaní se sytí,
za peníze si koupiti mohoucí
milenky, perly a kvítí.

Ale jsem míň,
než srdce malé holčičky, jež ztratila maminku,
míň,
než oči žebráka, zářící šedivou prostotou
toho, jenž ničeho nemaje, nikomu nezávidí,
a míň,
nežli dvě umírající ruce, neposkvrněné
lakotou,
ruce, jež po celý běh života svého
podávaly vlastním ústům suchý chléb
a potřebné věci stům lidí.

Z LOMOZU.

Ulice řev, ulice ruch
naplnil mého pokoje vzduch,
ruce revolty vrhly moje žití
do politického hromobití —
je jaro? je podzim? spí slunce? spí sníh?
Bojácný úsměv mým srdcem se mih',
nepromluvil však. Je němý.

Po hlase houslí marně stýská se mi.

A je to víc snad, než houslí hlas?
Ve větru květ, k věčnu plující čas?
A je to ticha věrně šumící řeka,
samoty stesk jež svalí na člověka,
samoty stesk a po lásce hlad?
Bílou ruku bych pohladil tak rád,
houslí hlas, ženy stesk, míru smích —

tak se ti zářně svět duše tvé mih'
v zástupů vzpouře, ulic ryku.
Síla tvá něhu chce, bojovníku.

NA NÁDRAŽÍ.

Na peronu cizího nádraží jsme stáli,
já a dvě cizí ženy.
Cizota světa zela mezi námi.
Kam vezeš, ženo ve smutku, bolestná
ramena svá?
A ty bílá, ty veselá,
komu jedeš rozdat své růže, své nožky, své
úsměvy?

Dvě ruce světa, dva póly duše mé
sahají po mně.
Smrt, zoufalství, oči duté a nedohledné,
studený průvan nicoty —
a dva kroky vedle jen život,
tělo, sršící krví, něha a přítažlivost,
jež předchází početí,
ale což —

Snad právě tebe, veselou, růjnou,
čeká hranatá rakev na konci tvé cesty
a ty nevíš —
a k tobě, uvadlé steskem a hřbitovem
zavánějící,
vlažné rty lásky se přitisknou neočekávaně.

A jako rychlík, jenž jede a jede a jede,
vlna života nás nese a krásno je,
nevědět kam —

VLÍDNÝ SMUTEK.

Smutek jasmínu odkvétajícího
pohnul mým srdcem a plakal bych,
kdybych děvčetem byl.
S bohem, bílá kráso na zeleném plátně,
s bohem, blouznivý ohňostroji barev,
vidíš, jak rozpínají stromy své ruce,
tuhé a pevné, jak nalévá se plod?

Bude tiché léto.

LUNA.

Básníku, jenž's na mě zapomněl
pro měsíce elektrické,
krásu síly mechanické,
vzpomínáš, vzpomínáš,
jak's jednou šerem šel?
A byl to večer náš.

Silnice běžela odedávna
a duše tvoje to cítila,
že musí dál a výš, že přišla z dávna,
v čas města že s tebou jen zbloudila.
Vzpomínáš, vzpomínáš,
s kým's tenkrát šerem šel?
A byl to večer náš,

svit temnot s mou září sepředený
jak myšlenky chvíle té jemný byl,
tajemství muže a tajemství ženy
neviditelný van žíznivě pil.
Vzpomínáš, vzpomínáš?
Ni jména jsi pro cit svůj nenašel
a byl to večer náš,

básníku, jenž's na mě zapomněl
pro měsíce elektrické,
divy světa mechanické.

Vzpomínáš, vzpomínáš
tišiny času, křehké příliš,
hlubiny lásky, jemné příliš?

A byl to večer náš,
jenž nevrátí se už nikdy. Už nikdy?

ŽENA.

A co bys chtěla nejraději?
A já jsem skromná a nejskromnější,
já milovala jsem lásky děj
a moje dítě mi nejmilejší —
vždyť to byl zázračný plod,
jejž utrhli jsme spolu,
do temně hučících vod
světa hledíce dolů.

A já jsem skromná a nejraději
mám věci nutné a skromné,
prostě se vinoucí světa děj,
obydlí pro tebe, pro mne,
židli, na niž usednu se svou starostí,
okno do slunce otevřené,
skoro nic víc —
širokou náruč radosti
a únavy, dítě, své dítě,
zavřené dveře, klidu milosrdnou líc,
pět loket sem a pět loket tam,
co bych s ním popojít mohla.

Domov, nic než domov.

NEMOC.

Když vyletěl jsem po schodech,
úzkostí bičovaný dech
a nohy olověné,
s bohem buď, světe, nechci tě,
vrhám své oči na dítě,
na nemocné dítě.

Po pěti metrech sednice
nosí tě matka a na líce
píše jí život hrůzu.
Celý jsem, celý v tvé bolesti,
v naději žít, v hrozbě neštěstí,
tonu s tebou.

Ó, lásko, chceš nás vykoupati snad
v horeček děsu za to, co dát
jsi nám musela, musela?
To léků je leptavý, strašný pach,
ze vteřin dlouhorukých strach
a příliv víry.

Svět sesul se, zbylo's jen ty,
náš květ a den, tvé ruce, horké rty,
úst nemluvné, výmluvné be-bé.
A obklady, jež ti dáváme,
to naše rty jsou, v ně vkládáme
své srdce, jež bereme všem.

TRAMWAJÍ.

Z předměstí přeprůmyslového, které opěval
můj přítel S. K. Neumann, tamtéž bydlící,
mě vezl motorový vůz ponurou ulicí,
jak vor, jenž praskaje, se žene průrvou skal.

Nad řekou ale nebe otevřelo se nám,
po mostě duněli jsme, celí změněni.
Pryč, plachto žurnálu! Pryč! Racků víření,
podobno květinám a oblakům a ženám

cos zanechalo v srdci celé tramwaje.
Po tváři hrbáčka, jenž jako zařezán v ní seděl,
svit tepla svezl se. Já, udiven, jsem na své
ruce hleděl,
děťátko churavé, bříz bledost v duchu jimi
laskaje.

A toho dne jsem šel po městě kamenném,
jako bych loukou brouzdal se a do skříní
jsem nahlížel,
jako bych smrky, traviny a hvězdy před
očima měl
z dob, kdy mé srdce, plno jich, hořelo pla-
menem...

ŠETŘTE LÁSKOU!

Jenom té nejlíbeznější,
nejnešťastnější
podejte své srdce,
šetřte láskou!

A jenom nejčistšímu,
nejpevnějšímu,
tomu, jenž nikdy nezradil sám sebe,
podejte své srdce,
šetřte láskou!

Těm jedině, kdo trpí,
jimž zrak vybledl touhou,
jak úpalem dne chrpy,
dětem jen, jež mají pohled bílý,
jichž ruce ještě nikdy, nikdy, nikdy,
nikomu na světě neublížily,
podejte své srdce,
šetřte láskou!

Od kolébky až do hrobu
svět podobá se hřbitovu,
protože v kámen a vítr sili
lidé svou lásku a pouště ji vpily —
jenom jednou, jednou pro dny všecky
podejte své srdce,
šetřte láskou!

JITRO.

Všecko je přichystáno,
i slunce i déšť i hlína.
Modravě chvěje se ráno
a cesta údolím.
Hlava má ztvrdlá vzdorem,
rty výčitkami slané,
revolty pod praporem
krvácející sen,
pokoření a bída
se odmlčely v mé duši.
V jarního světla van vyjda,
něhu naleznu zas.
Pro chvíli, pro tichou chvíli
v duši mi vlož smutek ženy.
Pro chvíli, pro tichou chvíli
dítěte jasem jej zhas!

APOSTROFA.

Nikdy jsem tě neviděl,
nikdy jsem tě neslyšel.
Jenom jediný den
z tří set šedesáti pěti
jedenkrát snad za desetiletí
v moudrém kruhu hrajících si dětí,
v šeru lásky, skloněné k mé tváři,
v kamenného čela přísné záři
druha, jejž posedl revoluce hlad,
svatý stín tvůj do mé duše paď,
věčnosti, věčnosti!

II.

ZÁPAD A VÝCHOD.

Svět Západu, zlata, obchodu svět
se na nekonečnou rovinu dívá.
Na Východ, na Rusko, Sovdepii.
Rudý zrod, rudý kvas, rudý květ
píseň Revoluce tam zpívá,
svět starý to s novým se bijí —
a ty, stará Evropo, víš:
Ty, nebo Sovdepie — a pro dva
není na světě místa již.

Oh, bulváry Západu! Světel chvost
burs portikem sune se mramorovým —
Obchod! Zločiny! Lichvy! a života most,
těly ušlapaných dlážděná silnice
vede k rozkoši večerem fialovým,
večerem elektrickým, šumem šampaňských
vín —
a ty, jenž nemáš, či nechceš,
jsi dlaněmi zlata vylisovaná vinice
pro chřtán kapitálu.

A Východ!
Cos učinil s duší, jež po světle volala,
s blanou, jíž nepopsal život, jen bída a
knuta?
ty syrový! mladý! sne srdcí, jež zaplála

po staletích tuchou sebeurčení?
Jdou stepí a tundrami Ruska oblaka vzdutá,
povstaly zástupy, mužové z dna černozemí,
vůle, rozum, plán a čin,
sňali s kříže člověka ukřižovaného,
vrátili mu zem a nástroje jeho —
a jak to, snivče, žes ty to byl,
jenž v zemi z hlíny a bez kamene
Západu Utopii
jsi ztělesnil?

Mezi Západem, Východem, Moskvou a Paříží
leží svobodná, nesvobodná země.
Ó, rci mi, kam modrý hlas touhy tvé zahlíží?
Východ či Západ? Co zvítězí ve mně?
Rci mi, co vyvolíš?
Jsi stáří světa? Jsi mládí?
Jsi myšlenka? Skepse? Jsi čin?
Západu šum a let, lesk tě svádí?
Rozkoš noci mezi bohatstvím a hladem?
Závrať mezi vítězstvím a pádem?
Či snad přísná, chladná, spravedlivá,
mladá Revoluce, jež zpívá
čin, čin, čin?

Vol, vyvol! Teď, nebo nikdy.

NOC VELKOMĚSTA.

Dech města mě ovál dnes před půlnocí.
Já viděl jsem ulice plny,
v kavárnách kapely hrály
a života divoké vlny
se na mě valily odevšad.

Opilé nervy a smyslů hlad,
nárazy duší zvichřených
planými demonstracemi. Stesk a smích,
necudná nahota lidských niter
svítila na mě v kročejích
hedvábí, na těla napjatého
a ulice jako rozlitý stůl vína,
nad nímž se věží sepjetí mdle spíná
k prázdným nebesům,
byla jako hmat ruky s briliantem
po nevěstce. Veřejný dům.

A nemohl jsem si pomoci.
Viděl jsem pavilon nemoci,
těla shroucená horečkami,
viděl jsem v krunýři z kamení,
v záplavě lustrů a pod střechami
měkkýší dav se v rozkoši pást,
slyšel jsem téci marnou řeku zlata

rukama gaunerů,
cítil jsem jako špínu na svém těle
očima tisícerýma na mě civící
zbabělost, nudu a nevěru.

Bledý, modravý měsíci!
Nad zahradami hvězdy skvělé!
Neviděl jsem ruky tvořící.
Spala na smrt unavena prací.
A neviděl jsem spasitele.

I revoluce spí a nepřichází.

VYSTĚHOVALCI.

V nějaký poddanější kraj a útočnější den
bída domova jim ukázala.
Tam za mořem, tam za mořem jak sen
dolaru záře vzplála,
prodali chalupu, políčko na svahu
v Tatrách a při Váhu,
muži se stovkami v kožichu a roby,
kol boků sukní pět,
barbarská, špinavá krása je zdobí
a jak jsem je shléd',
uprostřed Babylonu stojící
před dopravní kanceláří,
záhadný nápis slabikující:
Trans-port in-terna-tio-nal —

a kam utíkáte, jsem se ptal,
z tvrdé vlasti své do ciziny tvrdé?
Byl to jen hlad, jenž z domova vás štval?
Vidím' i tváře kypící,
ňadra pod šátky rozlitá,
modravý zrak, lačně hledící
na bohatství, ulicí rozprostřené
a pod čely
vidinu bohaté Ameriky,
chuť zlato rvát,
s lačností zisku chudoby vzlyky

nesmiřitelně smíšené:
Bude nám lépe snad . . .

A zatím, až je vyplivne
Praha a Hamburg a Transatlantic,
na chvíli jenom oživne
v mrazivém stínu mrakodrapů
Marina Šťastných a Petrů Frantík
a pak
shýbne je doků a plantáží tlak,
neboť pro chudého
byla doma jen zatrpklá chuť světa.

Doma a v cizině také tak.

DUSNO.

Zpomalila ulice svůj krok.
Mé srdce, jež nemohlo stačit,
mé oči, v něž spěly se vtlačit
divoké věci, jak nesl je den,
mé myšlenky, hrozné a odvetné,
soucitu mého milosrdný sen
jako motýl na skle okenním
sedí a dřímá.
Bezvětří mezi automobily
a pohledy mdle rozprostřenými
a ticho, ticho zděšené,
neboť v dálce, slyš, hřímá.

Stotisíc lidí si vzpomene,
stotisíc lidí vytrhne ruce
z ochromujícího plamene
surových strojů a bojů
a slyšíš? slyšíš? divočina světa,
zvířené zlato, pot a prach
v posupných oblacích nad města vzlétá
a je to lítost, je to naděje, strach,
je to hrůza, zmar, krev revoluce —

což nekolísají ulice?
což davy jak příboj vln nebouří světem?
což studený vítr, jenž zavanul květem,

nevěští vichřice?
Zpomalila ulice svůj krok,
neb na ni pad'
stín elektrického dne, jenž se mračí,
v mé srdce, v mé nohy, v mé oči se tlačí
ponurá žízeň a ponurý hlad
tisíců zlačnělých.
Trpce zní pláč. A provokuje smích.

Je dusno. Sotva dýcháš.

DOMOV.

Tvrdá a pyšná zem
jsou Čechy.
Mluví k vám zlatem a železem
jako každá jiná
a z vašich slzí je diadém,
jenž trikoloru
kol hlavy její spíná.

Domov? Jen vzpomínky dým,
jenž mizí.
A láska? Já nejlépe vím,
jak cizí, jak cizí
jsou si bratři v řeči.

Vody ti nepodá
boháč uondanému cestou.
A když,
ty víš:
snad náhoda,
či snad, že koupit si chce tě
a snad, že je nešťasten sám...

A já ji miloval,
když cizím sloužila,
protože smutek utrpení všech
i hlavám sobců pablesk krásy vdech' —

a já ji miloval,
protože toužila
z dna vzhůru, ze tmy k světlu.

Ni tebe chudý,
vespolnou očarovaného touhou,
s divokou láskou k světlu ve zracích,
jež na cestu volá tě dlouhou,
trnitou, dlouhou,
ni tebe, chudý,
nemiluji jinak.

TVÉ RUCE A TVÉ SRDCE.

Tvých rukou, bratře, příliš potřebovali.
Byls kovář, rozsévač a uhlokop,
tvé hbité prsty nitě snovaly,
živil jsi živé, mrtvým kopal hrob,

a nikdo, volaje kdy na pomoc tvé ruce,
nikdy a nikde se neptal na tvé srdce.

Zře na svou tvrdou, vzdornou kovadlinu,
měl jsi kdy, bratře, myslet na rodinu?

Sils pro sedláka proso na souvrati,
kdo ti tvá mladá leta, bratře, vrátí?

Tvé ruce, uhlokope, jsou černé a jak zdrány!
Pokud je máš, Most, Kladno, Oslavany
ti nepřestanou nikdy zvonit hrany.

Popelko, hrdina, jejž film ti ve zrak vetká,
je asi jediný, s nímž život tvůj se setká.

*

Tvých rukou, dělníče, jen jich si žádá svět,
a kdybys miloval a myslil, snil a kvet'

a kdybys tu stál těžký krásy tušeními
a dobra úrodou, jak sněhem strom uprostřed
zimy

a chtěl je dát, svět řekl by: Co počneme
si s nimi?

Vždyť rovnováha světa si to žádá,
by jeden stál, protože druhý padá,

a kdyby nebylo tvých rukou a tvé nevzdělanosti,
snad neměly by princezny svých jemných radostí

a kdybys nebyl hrubý, vkusu neznalý,
prázdnotu mocných bychom poznali.

*

Schodiště nad prah jsi mi položil
a rámy se sklem v okna zasadil
a odešels, bych se svou rodinou,
s nemocí hrůzou, s děcka úsměvy tu žil...

A od té doby z mosazi a cihel, z dříví, plechu,
já slyším stálou ozvěnu tvých hovorů a vzdechů,
jež utrousil jsi pod schody a podlahy a střechu.

„Mé ruce pracují, kam ale srdce své dám?"
Já slyšel výkřik tvůj a z ticha věci zvedám

do výhně zástupů a v duchů zápolení
tvé srdce, samotu, nad kterou těžší není,

zda někdo najde se, by strhl zeď, jež dvojí
tvé srdce upřímné a dělnou ruku tvoji,

zda někdo najde se, jenž práci by ti dal,
ale i o srdce tě tiše požádal.

ROZHOVOR.

Člověk:

Ke komusi se modlím
a kohosi se ptám:
když duši svou u tebe prodlím
a celý svůj život ti dám,
co dáš mi za to?

On:

Chceš bolest? Dám ti ji.
Štěstí? I to budeš mít.
Chceš lásku? Vezmi ji.
Však spravedlnost, však spravedlnost,
té nesmíš chtít.

Člověk:

Tisíce, tisíce let jsem žil
jara lásky a žalu.
O všecko jsem se s lotry bil,
nůž na nůž a čelem svým v skálu,
chci spravedlnost.

On:

Já dím ti. Člověk, sám, dobrý je,
kde dva jsou však, hlaholí válka.
Živ bude ten, kdo lépe zabije
a mrtev, kdo soucitem zalká.
Chtěj sílu!

Člověk:

Jinak jsi mluvil k zástupům
a jinak mluvíš dnes ke mně.

On:

Protože lhát nutno zástupům,
by nezmocnili se země
a nepoznali, že nejsem láska.

PROČ?

Prosinec, 1920.

Ulice dýchala krví.
Na dvoře Lidového domu
kles' večer prvý.
Na dvoře Lidového domu,
kde Rudý prapor zněl,
špalírem bajonetů
Antonín Němec šel
po tvé, ještě neuschlé krvi,
ty prvý!

Vždy širší jsou kruhy.
Před parlamentem republiky
krvácel ráno druhý
a ty se ptáš, proč?
Ti kdo šli na ulice,
vědí: padlo jich ještě více —
mluvila kulka a bajonet,
fundament, na němž lpí starý svět
a ty se ptáš, proč?

Proto, že sláb jsi. Proto pouze.
Proto, že vůdci tě zradili.
Proto, že v pýše své, ješitné touze
tvůj ideál zaprodat slíbili,
protožes trpěl a odpouštěl,
netrestat viny jsi dopouštěl —

a sám se žalovaným stal.
S buržoou zrádce tě soudí,
co lichvář jde klidně v svou skrýš,
dělníku!
A tvá je to krev, která proudí
a plá nad republikou v dál.
Co odpovíš?

Viděl's,
jak ulice potměšilá tvář
se pošklebuje tvé rozdělené síle?
Viděl's,
jak zrakem jí zašlehla ohavná zář,
že's rozdvojen a že nedojdeš cíle,
tábore pracujících?
A ty víš:
Vše, co má zlato, co dostává zlato,
co lásku k vlasti své předstírá za to,
měšťácká luza, houf politiků
jde proti tobě ve sraženém šiku.
Srdce výš!

Slyšel's,
jak úlisným hlasem tě zvou
a nesvedenému, ti hrozí?
Slyšel's?
Jsou ochotni koupiti myšlenku tvou.
A slyšel's, jak podlehli mnozí?
Ty však víš:
Jednomu dali, by tisícům vzali,
tisícům dali, by ukovali
miliony.
Tvá to však víra a tvoje to vzpruha:
Nebude toho, by zradil druh druha.
Srdce výš!

Pamatuješ
na války pláč, květ těl, krví skropený?
Vítězství klam? Klamem zakryté rovy?
Pamatuješ?
Strom zetlelý vyrvi i s kořeny
a zasaď nový,
tábore pracujících.
Vždyť ty víš:
Pohrdli láskou tvou. Raději se bojí.
Život je zápas. A padne, kdo stojí.
Cizí je vlast tvoje v paprscích jitra.
Vem si ji. Vezmeš-li, tvá bude zítra,
zítra již.

HLEDÁ SE MUŽ.

Na všecky rohy a štíty,
zdi domů a na křižovatky,
na stropy, ztužené nýty,
na komínů žerď, věží hrot,
kam zrak se jen vyšplhá vratký,
z tišiny silnic a vod,
do továren a do učebních síní
a všude, kde světlo honí stín
a tma stíní,
vyjímaje kanceláře, kde mrtvo jest,
vyvěste plakát:

Hledá se muž.

Mladé a krásné ženy
slov těchto trojici plakat
nechte
do vzduchu, očarovaného čekáním
a ty, ty nevyslechnutý nikde, ty ponížený,
s každým večerem, s každým svítáním
otázku trpkou polož ústům svým:
jsem to já, jehož čekají?

Třebaže sotva to budeš. Živý
nevyšel dosud nikdo z pekla tohoto rodu.
Duši tvou
koupilo si zlaté sobectví

za trochu klidu, za přátelskou shodu
s těmi, kdo v moci a šarlatu se skví.
Umělce
omrzelo věštit a hrají si.
Vůdce
omrzelo trpět a ukřižovánu být.
Dají podpisy
na velkou chartu křivd a relativních pravd.
Stáří,
jež jezdívalo na formanské fůře,
dí, zažívajíc z nabytého jmění:
Za našich mladých let bylo hůře.
Mládí,
jemuž zbabělý talent
a kulka v čele rebelově radí,
chytrácky se smířilo,
aby neumřelo hlady,
aby se líbilo
korumpující ruce.

Kdo zbývá?
Massa beztvárná, nepohyblivá.
A přece.
Jak v čisté orské řece
v ní jediné svit slunce tu a tam
nalezne odraz, jak když drahokam
zasrší na chvíli a zhasne.
Nenajdeš ho.

A proto za krásných dní,
kdy duše raněný stesk po věčnosti žije
a kdy sen
ze sladké lítosti číše sílu pije,
všade tam,
kde člověka syn
uražen, zneuctěn a deptán lidským řádem,
volá ku pomoci čin,
divoký plakát pověste
a slova ostrá jako nůž
po telegrafech rozneste
a telepaticky,
by všude a všude a všude
hořela jeho věta:

Hledá se muž.

Jenž sejme hříchy světa
na vždycky.

OBSAH:

I.

Jsem víc, jsem míň 7
Z lomozu 8
Na nádraží 9
Vlídný smutek 10
Luna 11
Žena 13
Nemoc 14
Tramwají 15
Šetřte láskou 16
Jitro 17
Apostrofa 18

II.

Západ a východ 21
Ncc velkoměsta 23
Vystěhovalci 25
Dusno 27
Domov 29
Tvè ruce a tvé srdce 31
Rozhovor 34
Proč? 36
Zpěv k zástupům 38
Hledá se muž 40

Edice Června

Sv. XXIV.

Knihu

napsal

Josef Hora,

vydal nakladatel

Fr. Borový v Praze

a vytiskla Polygrafie

v Brně

1922

POLYGRAFIE, BRNO.

PG 5038 H65S7
Hora, Josef
Srdce a vrava sveta

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY